

Positie van natuur- en dierenwelzijnsorganisaties inzake uitbreiding van de wildlijst in de Aanvullingswet natuur Omgevingswet

Faunabeheer en schadebestrijding in Wet natuurbescherming: zorgvuldig en effectief

Met verbijstering namen natuur- en dierenwelzijnsorganisaties kennis van het bericht dat de Nederlandse Jagersvereniging, samen met LTO en de Federatie Particulier Grondbezit (FGP) pleiten voor uitbreiding van de wildlijst. Deze drie organisaties zouden graag de grauwe gans, kolgans, smient en het edelhert, ree, damhert en wild zwijn aan de huidige wildlijst (bestaande uit eend, konijn, haas, houtduif en fazant) toevoegen. Hiermee worden de genoemde soorten vrij bejaagbaar tijdens het jachtseizoen. Dit zou een grote fout zijn. Afspraak is dat de Wet natuurbescherming beleidsneutraal wordt geïmplementeerd in de Omgevingswet. Daarnaast is er over faunabeheer in Nederland uitgebreid en goed nagedacht – de huidige wet- en regelgeving is zorgvuldig en effectief.

Beleidsneutrale implementatie is nu op zijn plaats

Bij de vaststelling van de Wet Natuurbescherming (Wnb) kondigde toenmalig staatssecretaris Dijkema op verzoek van de Kamer aan dat de effectiviteit van de wet na enkele jaren geëvalueerd zou worden. Aangezien de evaluatie nog enige tijd op zich laat wachten is in het regeerakkoord dan ook afgesproken om de Wnb beleidsneutraal te implementeren in de Omgevingswet. De gezamenlijke natuur- en dierenwelzijnsorganisaties hechten zeer aan die afspraak. Wij zouden graag, op basis van de hierna volgende argumenten een voorstel doen voor afschaffing van de wildlijst. Echter op dit moment is dat niet opportuun: we hebben afgesproken om de wet eerst te evalueren alvorens hem eventueel aan te passen. We hopen dat de Kamer deze breed gedragen afspraak respecteert.

Intrinsieke waarde van het dier op gespannen voet met wildlijst

Wilde dieren verdienen de ruimte in Nederland. Ze horen bij de natuur in ons land en zijn een waarde op zichzelf. Veel mensen genieten van het zien van dieren. Het doden van dieren is dan ook een handeling die pas na zorgvuldige afweging mag plaatsvinden. Vandaar dat de Wnb uit gaat van een 'nee, tenzij' beginsel. Plaatsing op de wildlijst gaat uit van 'ja, mits': je mag een dier schieten tenzij er te weinig van zijn. Dat is wellicht een stuk eenvoudiger, maar doet geen recht aan de zorgvuldige omgang met dieren die de maatschappelijk en politiek breed gedragen Wnb voorschrijft. Uit recent onderzoek blijkt dat een meerderheid van de Nederlanders eerst alternatieven wil, alvorens afschot aan de orde is, en dat is bij de dieren op de wildlijst een stap die overgeslagen wordt. Wij vinden het van groot belang dat de beslissing om afschot toe te passen altijd een weloverwogen beslissing is, op grond van een helder voorgeschreven, wettelijk afwegingskader. Dus niet op grond van uitsluitend de eigen 'weidelijkheidsregels' die de jagers voor zichzelf hanteren.

De Wnb erkent de intrinsieke waarde van het dier, waarmee wordt bedoeld dat dieren in beginsel altijd bescherming verdienen tenzij specifieke, in de Wnb beschreven andere zwaarwegende belangen in het geding zijn. Het betekent dat met afschot niet lichtzinnig mag worden omgesprongen. Iedere soort die schade veroorzaakt kan worden beheerd indien aan de voorwaarden van de Wet natuurbescherming wordt voldaan, maar de essentie van het huidige wettelijk kader is dat hier steeds een zorgvuldige belangenafweging aan

vooraf moet gaan. Een vrijstelling, ontheffing of opdracht als bedoeld in de Wet natuurbescherming bewaakt het planmatige karakter van dodend ingrijpen. Terecht, want het recht om wilde dieren te doden is een grote verantwoordelijkheid. Een wildlijst van vrij bejaagbare soorten staat met dit uitgangspunt op gespannen voet.

Schadebestrijding is meer dan alleen afschot

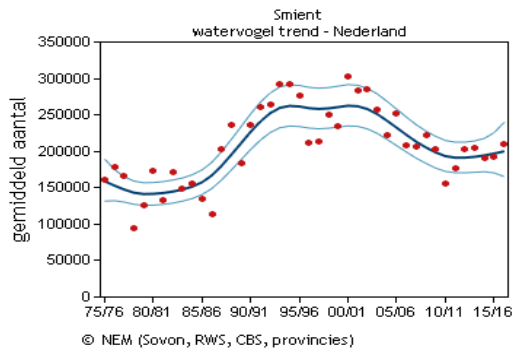
Boeren, grondbezitters en jagers beweren dat de huidige werkwijze de schade aan landbouwgewassen de afgelopen jaren enorm heeft doen stijgen. Wij herkennen dat beeld niet. Groeiende populaties dieren zijn een gevolg van het landschap dat we in ons land gecreëerd hebben. Ganzen profiteren eenvoudigweg van de eiwitrijke graslanden. Grote oppervlakten mais maken dat de populatie wilde zwijnen niet meer wordt gereguleerd door voedselgebrek. Simpelweg het schieten van dieren verandert niks aan de oorzaken van de toename in de schade. Een gecoördineerde, planmatige aanpak is kansrijker. Ter illustratie: In Noord-Brabant is de voorbije jaren het aantal wilde zwijnen meer dan verdubbeld, maar de economische (landbouw)schade is met meer dan 80% afgenomen. Het bewijst dat effectieve schadereductie wel degelijk uitstekend mogelijk is op basis van planmatig beheer. De huidige Wnb biedt hiervoor goede mogelijkheden. Naast het geweer zijn preventieve maatregelen een noodzakelijk onderdeel van een planmatige aanpak. Verjagen met innovatieve technieken, slimme inrichting en gebruik van ons landschap zijn duurzame vormen van schadebestrijding. Zo wordt in Overijssel het aantal aanrijdingen met groot wild beperkt via het plaatsen van rasters, in combinatie met een ['wildoversteek-stoplicht'](#). De eendimensionale focus op 'een redelijke wildstand' gaat voorbij aan het feit dat er bij moderne schadebestrijding meer knoppen zijn om aan te draaien.

Populatie-ontwikkeling van smient, grauwe gans en kolgans

De grauwe gans was in de eerste helft van de vorige eeuw nagenoeg uitgestorven als broedvogel. Mede dankzij uitzetpogingen volgde vanaf 1970 een spectaculair herstel, ook gevoed door een toename in heel Noordwest-Europa. De landelijke toename van onze broedvogels gaat nog altijd door, plaatselijk begint deze echter af te remmen omdat de draagkracht van het leefgebied wordt opgevuld. De aantallen overwinteraars (tegenwoordig ongeveer voor tweederde eigen broedvogels) begint ook af te vlakken (Vogelatlas van Nederland, 2018). Terwijl plaatselijk landbouwschade ervaren wordt, is het een illusie dat afschot leidt tot een verkleining van de broedpopulatie en daarmee landbouwschade voorkomt. Maatwerk is nodig voor het vinden van effectieve oplossingen, zoals bijvoorbeeld het minder geschikt maken van (bereikbaarheid van) opgroeigebied van niet-vliegvlugge jongen. Dit is inmiddels duidelijk uit wetenschappelijk onderzoek gebleken ([voorbeeld provincie Utrecht](#)). Verjaging, indien nodig met ondersteunend beperkt afschot, kan ook effectief zijn als dit gecoördineerd gebeurt in combinatie met rust- of foerageergebieden. Maar juist vanwege het vereiste maatwerk dienen dergelijke maatregelen het gevolg te zijn van een solide afweging en dus op basis van ontheffing, en niet van jacht.

De kolgans is een overwinteraar en ons land bevat circa 85% van de gehele flywaypopulatie (Vogelatlas). Daarmee heeft Nederland een belangrijke internationale verantwoordelijkheid voor deze soort. De in Nederland overwinterende aantallen zijn sinds 2005 stabiel; dat de seizoensgemiddelden nog toenemen komt vooral doordat grote aantallen soms al vroeg in de herfst arriveren. De omvang van de totale flyway-populatie stabiliseerde na 2000; het broedsucces vertoont een [langjarige afname](#) (Vogelatlas van Nederland 2018).

De smient verkeert in Nederland in een (matig) ongunstige staat van instandhouding. De populatie is sinds de eeuwwisseling fors afgenomen tot ca 30% onder de Natura 2000-doelstelling. Onderstaande grafiek uit het Netwerk Ecologische Monitoring illustreert de afname. Mede om die reden heeft de rechtbank Noord-Holland de verleende ontheffing voor afschot van smienten vernietigd en heeft de rechtbank Den Haag de afgelopen jaren de verleende ontheffing en vrijstelling voor afschot geschorst. Het plaatsen van de smient op de wildlijst en het toestaan van jacht op de smient zou in strijd zijn met artikel 7, lid 4, van de Vogelrichtlijn.

Gebiedsgerichte aanpak is cruciaal

De Wnb is 3,5 jaar geleden bijna Kamerbreed aangenomen, met ongekend brede maatschappelijke steun. Eigenlijk zou de wildlijst, en daarmee ook het fenomeen van ‘vrij bejaagbare soorten’, in de Wnb worden afgeschaft. Faunabeheer zou uitsluitend nog planmatig vorm krijgen middels ontheffingen, opdrachten en vrijstellingen die de provincie verleent. De filosofie hierachter: zorgvuldig en effectief faunabeheer betekent in ieder gebied iets anders. Wij zijn dan ook in beginsel positief over het feit dat de Wnb regelt dat provincies in de lead zijn doordat faunabeheerplannen afkomstig van faunabeheereenheden hun goedkeuring behoeven. Op basis van faunabeheerplannen kunnen grondgebruikers specifiek aangewezen schadeveroorzakende dieren bestrijden en faunabeheereenheden en wildbeheereenheden (WBE’s) ontheffingen en opdrachten krijgen om afschot te plegen. Dit nadat gezamenlijk, binnen de faunabeheereenheden, is vastgesteld dat afschot op de desbetreffende soorten noodzakelijk is vanuit het oogpunt van populatiebeheer en/of schadebestrijding. Een dergelijke gebiedsgerichte aanpak is de sleutel tot een goede oplossing, concludeerde onlangs ook de Maatschappelijke Adviesraad Faunafonds. De door de KNJV e.a. voorgestelde aanpak waarbij wildbeheerplannen van WBE’s de basis vormen van een aanpak staat hier haaks op. Dit zou enerzijds versnippering van het beheer in de hand wekken door het schaalniveau waarop zij opereren. Anderzijds zijn WBE’s gericht op de uitvoering van beheer, voornamelijk in de vorm van afschot. Het is dan ook niet reëel om van hen te verwachten tot planmatige beheer strategieën te komen, wél dat zij een rol spelen in de uitvoering van onderdelen hiervan, zoals nu gebeurt.

Tegenover het niet afschaffen van de wildlijst, voorzag de Wnb in een verbreding van de samenstelling van de faunabeheereenheden met maatschappelijke organisaties, met als doel meer transparantie te bewerkstelligen van de tot dan toe tamelijk gesloten praktijk van jacht, schadebestrijding en populatiebeheer. Een uitbreiding van de wildlijst –nogmaals, ruimschoots vooruitlopend op de uitkomsten van de toegezegde evaluatie- zou deze nieuwe, samenhangende systematiek vroegtijdig ondergraven.

Administratieve lasten vooral door slecht gemotiveerde besluiten

Niemand is voor onnodige administratieve lasten, ook wij niet. Als het gaat om schadebestrijding zijn de provincies bevoegd gezag. Daarmee ontstaat er ruimte voor maatwerk wat gunstig is, maar dit leidt ook tot verschillen tussen provincies. Dat levert al snel onduidelijkheden op. Juridische complexiteit is vooral het gevolg van slecht gemotiveerde besluiten. Rechters vernietigen ontheffingen, omdat het effect op de staat van instandhouding en de noodzaak en de effectiviteit van het doden van dieren onvoldoende is onderbouwd. Dit laatste is een gevolg van gebrek aan onderzoek naar de effectiviteit van de uitvoering van het huidige faunabeheer. Het idee dat ontheffingsvoorwaarden een effectieve schadebestrijding in de weg zouden staan wordt niet ondersteund door [onderzoek](#) dat in 2015 in opdracht van het Faunafonds is uitgevoerd. Een gebrek aan planmatige en gecoördineerde aanpak zorgt eerder voor gebrek aan effectiviteit. Plaatsing van soorten op de wildlijst lost dit gebrek niet op en het zorgt voor een eenzijdige focus op het middel van afschot.